

KONFORMİZME İSYAN: ERNST JÜNGER'İN KAHRAMANCA GERÇEKÇİLİĞİ

Hüseyin ETİL

huseyinetil@gmail.com

0000-0003-4045-646X

Öz

Modern toplumlar genel olarak kahramanlık-sonrası toplumlar olarak değerlendirilmektedir. Piyasanın, devletin, kurumların, mekanizmaların, bireyciliğin geliştiği ve yerleştiği modern koşullarda klasik anlamıyla kahramanlara yer olmadığı düşünülmüştür. Ancak modern düzene meydan okuyan ve onu aşmak amacını taşıyan siyasal ve entelektüel hareketler, kahramanlık arayışlarını devam ettirmektedirler. Bu makalede modern dönemde kahramanlığın imkânlarını arayan önemli bir isim edebiyatçı, düşünür, denemeci Ernst Jünger'in "kahraman gerçekçiliğine" odaklanılacaktır. Jünger, "Asker", "İşçi", "Anark", "İsyankâr" gibi figürlerde kahramanlık ruhunu somutlaştırmaya çalışmaktadır. Ona göre, Birinci Dünya Savaşı kahramanca kişilikleri doğuran dünya-tarihsel bir olaydır. Jünger için savaş her şeyin babasıdır. Fransız Devrimi insanlık tarihinde getirdiği yeni fikirler ve değerler, yarattığı yeni insan ve toplumsal dünya açısından nasıl önemli bir olay ise Birinci Dünya Savaşı da o derinlikte ve kapsamda bir olaydır. Fransız Devrimi'ne karşı konumlandırılan "Büyük Savaş" uygarlık ve ilerleme yerine kültür ve gelişmeyi; mekanizma ve makine yerine organizma ve

97

Dîvân *DİSİPLİNLERARASI
ÇALIŞMALAR DERGİSİ*
Araştırma Makalesi

Cilt 31 sayı 60 (2026/1): 97-129
Gün. Tar.: 09.08.2025
Kabul Tar.: 14.11.2025
Yay. Tar.: 06.01.2026
doi: 10.20519/divan.1761682

ruhu; özgürlük ve eşitlik yerine disiplin ve hiyerarşiyi; güvenlik ve barış yerine macera ve savaşı, birey ve tüccar yerine karakter ve kahramanı insanlığın yeni fikir ve değerleri olarak ikame etmiştir. Bu makalede Jünger'in siyasi yazıları ve edebi metinleri "kahramanca gerçekçilik" yaklaşımı ekseninde yorumlanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Post-kahramanlık, Kahramanlık, Kahramanca Modernite, Devrim, Savaş.

“Alman olmak şu anlama gelir: savaşta olmak.”

Ernst Jünger¹

“...gizli Almanya... imparatorların ve kahramanların özlemini çekiyor.”

Ernst Kantorowitz²

Bu çalışma modern çağın kahramanlık-sonrası niteliğine rağmen Ernst Jünger’in eserlerinde yeniden beliren “kahramanca ruh”u anlamlandırmayı amaçlamaktadır. Jünger’in siyasal denemeleri ve edebi metinleri, moderniteyle kahramanlık arasındaki gerilimi hem eleştirel hem de mitopoetik düzeyde yeniden kurmuştur. Makalenin kapsamı, Jünger’in düşünce dünyasını 1918 sonrasındaki dönemin Alman muhafazakâr devrimci entelektüel atmosferiyle ilişkilendirerek “kahramanca gerçekçilik” kavramını tarihsel-sosyolojik bir okuma içinde yeniden yorumlamaktır. Bu amaçla çalışma, modernite teorileri, kültürel kötümserlik akımı ve kahramanca modernite düşüncesi arasında Jünger’in konumunu incelemek; onun “Asker”, “İşçi”, “Anark”, “İsyankâr” figürlerini karşılaştırmalı bir analiz üzerinden tartışmaktadır.

Çalışmanın temel varsayımı, Jünger’in “kahramanca gerçekçilik” anlayışının estetik veya ideolojik tavır olmakla kalmayıp modernitenin rasyonalist düzenine karşı geliştirilmiş bir varoluş felsefesi olduğudur. Bu bağlamda çalışma, Max Weber’in otorite tipolojisindeki karizmatik kahraman figürünü, Hegel’in devlet kuramındaki kahramanlık-sonrası tezlerle karşılaştırmakta; *Nietzsche*’nin irade ve *Benjamin*’in tarihsel melankoli kavramları üzerinden Jünger’in konumunu tartışmaktadır. Böylece makale on dokuzuncu yüzyılda erken dönem Viktorya Çağı’nın Britanya’sından çıkan Thomas Carlyle ile başlayıp yirminci yüzyılın ilk yarısında Alman düşüncesinin Oswald Spengler, Werner Sombart, Carl Schmitt gibi temsilcilerinin genişlettiği “kahramanca modernite” literatürüne

1 Ernst Jünger, *Politische Publizistik 1919 bis 1933* (Stuttgart: Klett-Cotta, 2013), 557.

2 Ernst Kantorowitz’dan aktaran Peter Gay, *Weimar Kültürü*, çev. Eren Buğlalılar (İstanbul: İletişim Yayınları, 2023), 73.

yeni bir yorum katmayı hedeflemektedir. Metodolojik olarak ise makalenin genelinde söylem analizi ile entelektüel tarih yaklaşımı bir arada kullanılmakta; Jünger'in metinleri birer tarihsel belge olmanın ötesinde, modernitenin krizini estetize eden felsefi ifadeler olarak okunmaktadır.

Ernst Jünger (1895-1998), geçtiğimiz yüzyılın başından sonuna uzanan ve yüz yılı aşkın bir süreyi kapsayan yaşamı boyunca böcekbilimden edebiyata, düşünceden politik gazeteciliğe uzanan farklı alanlarda metinler kaleme almış velut bir entelektüeldir. *Çelik Fırtınalarında* (1920), *İçsel Deneyim Olarak Savaş* (1922), *Maceracı Kalp* (1929) *İşçi* (1932), *Mermer Yalılar* (1939), *Heliopolis* (1949) *Cam Arılar* (1957), *Eumeswil* (1977) gibi pek çok esere imza atmış olan Jünger'in büyüleyici yaşamının ve çalışmalarının çok yönlü doğasını kısa bir makalede kuşatmak oldukça zordur. Jünger üzerine yürütülen tartışmalar onun nasyonal sosyalizmle olan ilişkilerinin vurgulanmasında³ aristokratik anarşizmine (*Eumeswil*'e odaklanan muhtelif okumalar), reaksiyoner modernizmden⁴ edebi modernizme⁵ yaptığı katkılara doğru çeşitlenmektedir. Kişiliği ve düşünceleri üzerine tartışmalar 1930'lardan günümüze kadar devam etmiştir. Bugüne dek Jünger "kahramanca nihilist" (Alfred von Martin), "entelektüel maceracı" (Gerhard Nebel), "muhafazakâr devrimci" (Armin Mohler), "muhafazakâr anarşist" (Hans Peter Schwarz) gibi muhtelif okumalara tabi tutulmuştur.⁶ Hatta Elliot Y. Neaman'a göre, Jünger'in kitaplarının kaderi "çift yönlülüğe" bağlı olarak şekillenecektir.⁷ Bu makalede "Jünger Tartışması"na girmeden, Jünger'in külliyyatını yeni bir bakışla ele almak ve yeniden yorumlamaktan ziyade, daha sınırlı bir şekilde, modernite ve kahramanlık arasındaki ilişkiler bağlamında Jünger'in "kahramanca gerçekçilik" anlayışı yorumlanacaktır.

Jünger'in "kahramanca gerçekçilik" görüşüne modernite ve kahramanlık kavramından yaklaşmak en doğru yol olacaktır. Modern dönem çoğu zaman kahramanlık-sonrası çağ olarak adlandırılmıştır. Buna göre, cesur savaşçıların, efsanevi kişiliklerin, büyük kur-

3 Stefan Breuer, *Anatomie der Konservativen Revolution* (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1993).

4 Jeffrey Herf, *Reactionary Modernism: Technology, Culture and Politics in Weimar and the Third Reich* (Londra: Cambridge University Press, 1984).

5 Helmuth Kiesel, *Ernst Jünger: Die Biographie* (Münih: Siedler, 2007).

6 Elliot Y. Neaman, *A Dubious Past: Ernst Jünger and the Politics of Literature* (Londra: University of California Press, 2019), 6-7.

7 Neaman, *A Dubious Past*, 294.

tarıcıların devri sona ermiştir. Endüstriyel kapitalizmin geliştiği, radikal bireyciliğin, profesyonelleşme ve uzmanlaşmanın arttığı bir dönemde büyük adamlar tasfiyeye uğramıştır. Teknokratların ve bürokratların çağında kahramanlara yer yoktur. G. W. F. Hegel, modern devlet ve toplumda artık kahramanlara yer olmadığı, kahramanlığın hem imkânsızlığını hem gereksizliğini, kahramanlık figürünün modern-öncesi toplumlara ait bir kişilik olduğunu ileri süren ilk filozofların başında gelmektedir.⁸ Hegel'e göre, devletler çağında kahramanlara yer yoktur. Devletsiz bir varoluş koşullarındaki bireysel bağımsızlık içinde kahramanlık mümkün olabilirdi, ancak modern toplumun gelişim sürecinde kahramanların yerini devletler almış, gerçek kişilerden soyut tüzel kişiliklere geçilmiş, kahramanın yerine yasa öne çıkmıştır. Modern özne yapıların, mekanizmaların, kurumların ve yasaların egemenliği altında kahramansızlaşmıştır.⁹ Kahramanlık-sonrası toplum görüşü Alman sosyolog Max Weber'in otorite teorisinde de karşılığını bulmuştur. Modern toplumlar geleneksel ve karizmatik otorite tiplerini geride bırakmışlar ve bürokratik-rasyonel otorite çağına geçmişlerdir. Modernliğin demirden kafesinde karizmatik kahraman kontrol altında bir varlıktır. Modern zamanların kahramanlık-sonrası bir dönem olduğuna odaklanan bir başka isim de Walter Benjamin'dir. *Alman Barok Dramanın/Yasoyunun Kökeni* (1925) isimli çalışmasında klasik trajedi ile Alman Barok dramasını karşılaştıran Benjamin ilahi düzenden profan düzene, bütüncül zamandan parçalanmış zamana, mitik düşünceden tarihsel düşünceye geçişle birlikte kahramanlığın imkânsızlığına dikkat çekmiştir. Çünkü kahraman mitik düzeni karşısına alarak eylemde bulunmaktadır. Kahramanın meydan okuyuşu bütünüyle doldurulmuş zamanda ölümüne bir meydan okumadır. Antik kahraman kaderini üstlenmektedir. Bireysel olarak doldurulmuş zamandaki ölümü ölümsüzlük olarak zuhur etmektedir. Modern dönemde tarihsellik mitik düzenin içine yerleşmektedir. Parçalanmış zamanda donuk imgeler sunmaktadır. Bu anlamda tarih, zamanda yitmiş kahraman olmayan kahramanı imlemektedir.¹⁰

Hegel ve ardıllarının tarih felsefesi, büyük adamlara ve kahraman kolektiflere duydukları coşkuya rağmen kahramanın konumunu

8 Ulrich Bröckling, "Heroism and Modernity," *helden. heroes. héros, E-Journal zu Kulturen des Heroischen*, Special Issue 5 (2019): 128.

9 Bröckling, "Heroism and Modernity," 128.

10 M. Ertan Kardeş, "Tarihsel Zamanda Karar Alamamanın Trajikliği: Benjamin ve Schmitt Bağlamında Bir Okuma," *Kampplatz Dergisi*, sy. 5 (Şubat 2014): 122-123.

zayıflatırken, F. W. Nietzsche tarafından ifade edildiği şekliyle tarihin yönsüzlüğü ve kuralsızlığına dair radikalleşmiş deneyim kahramanlar için düpedüz enflasyonist bir talebi kıskırtmıştır. Kahramanca modernite ya sorunlu bir şimdiki zamanla kahramanca yüzleşmek ya da bu şimdiki zamanı kahramanca aşmak anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, kahramanca modernite, modernite içinde stoacı bir tahammül ya da moderniteden radikal bir çıkıştır. Nietzsche sonrasında Almanlar açısından ilk yolu temsil eden kişi Max Weber olmuştur. Modern çağın entelektüelizasyon, rasyonalizasyon ve dünyanın büyüünün bozulması gerçekliği karşısında Weber alınacak yegâne tutumun “asketizm” olduğu ileri sürmüş ve işe koyulmuştur (“Meslek Olarak Siyaset” ve “Meslek Olarak Bilim”).¹¹ Weber “inanç etiği”nin karşısında “sorumluluk etiği”ni koyarak devrimci ya da reaksiyoner tepkilere düşmeden çağın olgularıyla sakince yüzleşmektedir. Çıkış ya da kaçış yolu aramamakta, dünyayı olduğu haliyle kabullenmektedir. Ancak kahramanca modernliğin egemen olduğu sorumluluk etiği değil inanç etiği damgasını vuracaktır.

KAHRAMANCA MODERNİTE DÖNEMİ

Hegel her ne kadar modernite ile kahramanlığın uyumsuzluğunu vurgulamış olsa da kahramanlık figürü onun için de hem anakronik hem de vazgeçilmezdir. Dünya ruhu (*Geist*) kahramanları kullanmaya devam etmektedir. Bir yandan modern birey artık kahraman olmanın koşullarından mahrumdur, diğer yandan ise kahramana duyulan açlık ve susuzluk da gitgide artmaktadır. Modern çağda bu açlığı en çok duyan ulusların başında Almanlar gelmektedir. “Kahramanca Modernite”, Heinz Dieter Kittsteiner’in Alman modernleşmesinin 1880’den 1945’e kadar bir dönemini kapsayan, topyekün bir değişimi hedefleyen, modernliği aşmak amacına sahip, büyük bir değişim döneminin yaklaşmakta olduğu beklentilerinden oluşan bir evreyi adlandırmak için kullandığı bir kavramdır.¹² Stefan George hakkında Peter Gay, “gizli kalmış Almanya’nın kralı, kahramanlara yakışmayan bir zamanda kah-

¹¹ Max Weber, *Sosyoloji Yazıları*, çev. Taha Parla (İstanbul: İletişim Yayınları, 1996), 129-200.

¹² Jürgen Kaube, *Max Weber*, çev. Öndercan Muti (İstanbul: İletişim Yayınları, 2020), 17.

ramanlar aramaya çıkmış bir kahramandı.”¹³ diye yazdığında aslında ortalama bir Alman milliyetçi-muhafazakâr entelektüeli tarif etmiştir. Kahramanca modernite döneminin temel düşünce motiflerini Werner Sombart’tan Oswald Spengler’e kadar pek çok Alman milliyetçi-muhafazakâr düşünürde görmek mümkündür. Bu dönem Almanlar açısından “kahramanlar aramaya çıkmış kahramanlar” dönemidir. Bu entelektüeller zamanın ruhunu temsil eden burjuva ruhuna şiddetle karşı çıkmışlardır. Burjuva ruhunu hesapçı, egoist, rasyonalist, faydacı ve konformist olarak değerlendirek çürümüş burjuva ruhunun karşısına kahramanlık tezini ileri sürmüşlerdir. Çünkü onlara göre Alman bireyi *homo economicus* tipi bir kişilik değildir, o bir kahramandır. “Dünya-tarihsel birey” figürünü Almanlar burjuva bireyinin eleştirisi için geliştirmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı koşullarında bu karşıtlığı en iyi formüle edenlerin başında Werner Sombart gelmiştir. Sombart’ın analiz ettiği meşhur ikilemde tüccar ruhu, kahraman ruha karşıtlık içinde tanımlamıştır:

Tüccar ve Kahraman: iki büyük karşıtlık, tüm insan yöneliminin iki kutbunu oluştururlar. Tüccar hayata şöyle der: Bana ne verebilirsin? Tüccar, en az çaba karşılığında mümkün olduğunda çok şey almak, hayatla karlı bir anlaşma yapmak istiyor. Kısacası o fakirdir. Kahraman ise hayata şu soruyu sorarak başlar: Sana ne verebilirim? Hediyeler vermek ister, hesapsızca kendini harcamak ister. Kısacası o zengindir. Tüccar haklarından bahseder, kahraman sadece görevlerinden bahseder. Ticaret zihniyeti faiz, kahramanlık zihniyeti fikir etrafında döner. Onun, burjuvazinin özü çıkar, kahramanın, gerçekte hayatın aristokrati olan kahramanın özü kendini feda etmektir.¹⁴

Händler und Helden (“Tüccarlar ve Kahramanlar”, 1915), Oswald Spengler’in *Preussentum und Sozialismus’una* (“Prusyacılık ve Sosyalizm”, 1919) çok benzeyen bir savaş zamanı polemikidir. Alman entelektüelleri Fransızlara karşı mücadelelerinde nasıl ki kültür kavramını uygarlık kavramına karşı ileri sürmüşlerdir, şimdi de Britanya’ya karşı olan mücadelelerinde tüccara karşı kahramanı ileri sürmüşlerdi. Bu durumda dünya savaşı uygarlığa karşı kültürün, tüccarlığa karşı kahramanların mücadelesidir. Almanya tüccarların ülkesi olan İngiltere ile savaşan kahramanların ülkesidir. Savaş öncesi yıllarda “tüccar ruhu” (*Händlergeist*) Yahudi *Geist*’i

¹³ Gay, *Weimar Kültürü*, 68.

¹⁴ Werner Sombart, *Traders and Heroes: Patriotic Reflections*, çev. Alexander Jacob (Londra: Arktos, 2021), 22.

ile özdeşdir. Savaşla birlikte Sombart odağını değiştirmiştir. Artık İngiltere, ticari çıkarlarla tüketilmiş ve herhangi bir “kültürel değerden” tamamen yoksun bir ticaret ulusuydu.¹⁵ Almanya, kullanım değerinin derin ve karanlık ormanının ülkesiydi. İngiliz tüccar üretimin rasyonel planlaması ve araç-amaç rasyonalitesinin gelenek ve göreneklere üstün gelmesiydi. Spengler’e göre de ekonomik çağın çölünde bir asır dolaştıktan sonra, Alman halkı karmaşık Alman ormanına geri dönecekti. Temel amaç ise şuydu: *Kültür* adını verdiğimiz bir duruma ulaşmak ve *Medeniyet* adını verdiğimiz mevcut durumu ortadan kaldırmaktı.¹⁶ “Kültür” ile “medeniyet” karşıtlığı iki farklı dünya görüşü arasında yaşanan kültürel bir savaştı: inanç ile bilgi, idealizm ile rasyonalizm, kalp ile akıl, kültür iradesi ile tüccar ruhu, eylem arzusu ile avukat kurnazlığı, asker cesareti ile burjuva güvenlik ihtiyacı, fedakarlık ruhu ile lüks arzusu, ölüme hazırlık ile yaşama bağlılık, topluluk ile toplum, hiyerarşi ile eşitlik, itaat ile özgürlük, monarşi ile demokrasi arasında ölümcül bir mücadele anlamına geliyordu.¹⁷

Kahramanca modernite koşullarında Alman kültürel kötümserler (*kulturpessimismus*) burjuvazi tarafından dünyanın alçaltılmasına karşı kahramanca mücadele etmek, sıradanlaşmış, anlamsızlaşmış hayata yüksek değerler katmak arayışına girmişlerdir. Paul de Lagarde, Julius Langbehn, Arthur Moeller van den Bruck gibi isimler tarafından temsil edilen kültürel kötümserlik en geniş anlamıyla bir kültürdeki güncel yönelimlere ve geleceğe ilişkin kötümserliği, karamsarlığı ifade eden bir kavramdır. Uzak kökleri bulunabilse de, kültürel kötümserlik modern zamanlarda sanayileşmenin, şehirleşmenin, sekülerleşmenin ve bunların sonuçlarından biri olan yabancılaşmanın ortaya çıkardığı bir krize karşı bireyi alarme etmekten entelektüel bir görev devşiren sanatçı ve düşünürlerce dile getirilmiştir. Materyalizmin, ekonominin, faydanın, beyhudeliğin yasalarından kopmak için kahramanca bir dürtü talep edilmiştir.¹⁸

1920’lerin kahramanca modernite koşullarını anlamak açısından kendi dünyamızdan bir yazara da başvurabiliriz. Peyami Safa’nın *Nasyonalizm, Sosyalizm, Mistisizm* (1968) başlıklı derlemedeki yazıları 1920’lerin Avrupa entelektüel tarihine ışık tutmaktadır. Peya-

15 Herf, *Reactionary Modernism*, 144.

16 Herf, *Reactionary Modernism*, 149.

17 Kiesel, *Ernst Jünger: Die Biographie*, 92.

18 Hasan Aksakal, *Huzursuz Modernite: Avrupa Entelektüel Tarihi Üzerine Makaleler* (İstanbul: Beyoğlu Kitabevi, 2023), 84.

mi Safa derlemede yer alan “İş Adamı ve Kahraman” başlıklı kısa yazısında kahraman ile tüccar tipin, kahraman uluslar ile tüccar ulusları güzel bir dille ayırtmıştır:

Buhar makinesi doğduğu tarihten beri bütün Anglo-Sakson dünyasında ideal insan tipini Businessman-İş Adamı- temsil etmeye başladı. Sanayi kapitalizmi inkişaf ettikçe antikitenin kahramanları ve Ortaçağın ‘azizleri’ yerine petrol kralları, kömür kralları, otomobil kralları geçiyordu. Ütilitarizm-faydacılık-felsefesinin buharın keşfinden pek az sonra Bentham’dan J. Stuart Mill’e kadar İngiltere’de doğmuş ve parlarmış olması bir tesadüf değildir. Muvaffakiyeti hakikatin yerine koyan pragmatizm felsefesinin de Amerika’da itibar kazanmasına şaşılmaz. Bilgiyi “*fayda*”nın emrine veren, doğru mefhumunun yerine kazanç mefhumunu geçiren ve menfaati bir hak ve ahlak prensibi haline getiren *Locke*’çu felsefe bir Anglo-Sakson düşüncesidir ki yüz elli seneden beri kahramanlığın ezeli manasını değiştirmek için olanca hamlesiyile çalışmıştır. Ammenin menfaati lehine canını bile vermekten üstün ideali olmayan kahramanın yerine, kendi menfaati lehine başkasının canını almaktan bile üstün ideali olmayan iş adamı geçiyordu.¹⁹

Safa’ya göre kendini topluluk aşkına feda eden kahramanlar çağının kıymet sistemini değiştirip kurnazlığı destani şereflerin yerine ikame eden anlayışın kökleri Rönesans’a kadar uzanmaktadır. Ona göre Donkişot, yani yeniçağ doğarken “soysuzlaşan” bu şövalye tipi hayranlık değil kahkaha uyandırmaktadır. Modernliğin şafağında iki edebi kahraman, Donkişot ve Hamlet kahramanlık sonrası toplumun habercileridir. Ancak kahramanlar neslinin kurumasına karşı çıkan büyük sanatkârlar ve filozoflar da vardır:

Almanya’da Wagner’in operaları, Promete, Herkül, Teze ve Homeros’un bütün kahramanları yerine Siegfried’i, Hagen’i diriltiyordu. Fichte kahramanlar çağının felsefesini tazeliyor, Nietzsche uyuşuk ve feminen bir merhamet yerine mert ve dobra bir cesaret koyan, hesap ve ihtiyat yerine tehlike aşkı duyan üst-insan idealini getiriyor, ‘*Beni büyük bir Avrupa harbinden sonra anlayacaklar*’ diyordu.²⁰

Dünya savaşı patlak verdiğinde Nietzsche’nin öngördüğü gibi geniş çaplı bir şekilde her alanda iş adamı ile kahramanın çarpıştığı düşünülüyordu. Muhafazakâr devrimci düşünceye katkı yapan düşünürler Birinci Dünya Savaşı’nı medeniyet ve kültürün savaşına indirgediklerinde benzer bir karşıtlığı dile getirmişlerdir. Kahraman-

19 Peyami Safa, *Nasyonalizm, Sosyalizm, Mistisizm* (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2003), 69.

20 Safa, *Nasyonalizm, Sosyalizm, Mistisizm*, 70.

lğa övgüler düzerek hayatın faydacı yorumu karşı çıkmışlardır ve hayatın temeline kahramanlığı ve ulûhiyeti yerleştirmişlerdir. Safa da sözü geçen yazısında bu karşıtlığı berrak bir şekilde aktarmaktadır:

İş adamı ile kahraman arasındaki tezat, müspet ve menfi kutuplar tezatıdır. İş adamı kazanmak, kahraman kazandırmak ister. İş adamının kazancı memleketin menfaatinden evvel gelir; kahramanın gözünde memleketin kazancı kendisine ait bütün menfaatlerden, haklardan ve keyiflerden üstündür (...) Güzel bir dava için kelleyi koltuğunun altına alanlardan mürekkep olmayan bir dünyanın pis havası kahramanın ciğerine ağır gelir. Bu havayı, altın hırsıyla, zina teri ve içki kokusuyla, boğucu lüks ve sefahat gazı ile dolan bu zehirli havayı boşaltmak, hayattan üstün ideallere pencereler açmak lazımdır.²¹

Modern kapitalizmin “tüccarları” merkeze alan ekonomizmine ve bireyciliğine karşı romantikler “kahramanlık” çağlarını yüceltmişlerdir. Modernlere göre çağdaş dünyada kahramanlara yer yoktur. Ancak anti-modern entelektüeller kahramanları tarihe geri çağırmayı amaçlamıştır. Thomas Carlyle’nin *Kahramanlar* (1841) kitabı dönemin romantik tarih tasavvurunu yansıtmaktadır. Ona göre dünya tarihi büyük adamların biyografisinden başka bir şey değildir.²² Carlyle, kitabının girişinde şöyle yazmaktadır:

Kâinat Tarihi, insanın bu dünyada başardığı şeylerin tarihi, esas itibariyle yeryüzünde çalışıp çabalamış Büyük Adamların Tarihidir (...) Dünyada başarılıdığını gördüğümüz bütün şeyler yeryüzüne gönderilmiş Büyük Adamlarda yaşamış Düşüncelerin maddi neticeleri, ameli gerçekleştirilmesi ve vücutlanmasıdır. Korkmadan kabul edebiliriz ki bütün dünya tarihinin ruhu bu insanların tarihidir.²³

“Heroarchie” talep eden Carlyle modern çağın büyük adamların inkârı üzerine kurulu olduğunu belirtir:

Asrımız büyük adamların varlığını ve lüzumunu inkâr eden bir asırdır. Münekkitlerimize bir büyük adam, mesela bir Luther gösteriniz; onlar <onu izah etmek> dedikleri şeyle işe başlamışlardır; bu büyük adama tapacakları yere onun ölçülerini alırlar ve neticede ufak bir adam olduğunu keşfederler. Münekkitle onlara <zamanın yarattığı adam> derler, onu Zaman çağırmıştır; her şeyi Zaman yapmıştır; o hiçbir şey yapmamıştır.²⁴

21 Safa, *Nasyonalizm, Sosyalizm, Mistisizm*, 70-71.

22 Thomas Carlyle, *Kahramanlar*, çev. Reşat Nuri Gültekin (İstanbul: Semih Lütfi Kitapevi, 1943), 27.

23 Carlyle, *Kahramanlar*, 2-3.

24 Carlyle, *Kahramanlar*, 12.

Safa ve Carlyle'den yaptığımız alıntılar Alman muhafazakâr-milliyetçi entelektüellerinin Nietzsche yorumuyla vardıkları üst-insan figürünü iyi temsil etmektedir. Liberal demokrasilerin hürriyet, sulh ve refah afyonlarıyla millî şuuru uykuya yatırdıkları, ferdi, “hürriyet sarhoşu ve sulh esrarkeşi”²⁵ getirdiklerini belirten Safa, bu toplumlarda sükûn ve refah zamanlarında uykuya dalan millî şuurun ancak harp, ihtilal ve buhran döneminde uyanabileceğini söylemiştir. Ancak sosyal yapıları liberal demokrasiden ziyade millî olan yapılarda millî şuurun uyanması için galeyanlı zamanlara ihtiyaç duymaz. Zira,

Millî adam sükûnu değil mücadeleyi, emniyeti değil tehlikeyi, uyusukluğu değil atılgnlığı sever. Bu adamın gözünde sulh ve harp aynı şeydir: Birkaç damla kan ikisinin arasındaki iştîyak, heyecan ve hedef birliğini ortadan kaldırmaz. Millî adamın ideali her zaman uyanıktır; çünkü onun bütün hayatı bu ideal hayatından başka bir şey değildir.²⁶

Buraya kadar modernite ve kahramanlık arasındaki gerilimli ilişkiye işaret edilmiş ve kahramanca modernite denilen dönemin genel havasına ve mantalitesine dikkat çekilmiştir. Bir sonraki başlık itibarıyla, kahramanca modernliğin en önemli teorisyenlerinden biri olarak Ernst Jünger'in “kahramanca gerçekliğine” daha yakından bakılabilir.

JÜNGER'İN KAHRAMAN FİGÜRLERİ: “ASKER”, “İŞÇİ”, “ANARK”, “İSYANKÂR”

“Tehlike içinde yaşayın.”
Friedrich W. Nietzsche²⁷

Jünger, Nietzsche'nin izinden giderek liberal ilerleme fikrini ve onun kahramansızlaştırıcı dürtüsünü eleştirmektedir. Jünger, Nietzsche'nin militan, kahraman ve savaşçı yönünü öne çıkarır. Kiesel'e göre Jünger'i, Nietzsche'nin *Ecce Homo*'da kendisini “insan” değil “dinamit” olarak takdim etmesi onu etkilemiştir. Hatta Nietzsche gibi Jünger de yazarlığı savaşçı bir faaliyet olarak görmüş

²⁵ Safa, *Nasyonalizm, Sosyalizm, Mistisizm*, 68.

²⁶ Safa, *Nasyonalizm, Sosyalizm, Mistisizm*, 68.

²⁷ Nietzsche'den aktaran Ortega y Gasset, *Quijote Üzerine Düşünceler*, çev. Mehmet Sait Şener (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018), 52.

ve yazılarını patlayıcı ifadelerle doldurmuştur. “Tüm değerlerin değersizleştiği” nihilist zamanlarda yeni değerler oluşmaya ve yeni bir insan (“üst-insan”) ortaya çıkmaya başlamıştır.²⁸ Ona göre kahraman, dünyanın alçaklığına başkaldırır. Jünger, fedakârlık ruhu ve güç istenciyle burjuva gerçekçiliğe karşı başkaldırarak kadim ve köklü değerleri yeniden diriltmek istemektedir. Burjuvazinin piyasa merkezli dünyasının dışında kalmış kadim değerleri dirilterek günümüz dünyasında somutlaştırma meselesidir. Dönemin muhafazakârları Batı medeniyetinin çürümüş olduğunu düşündükleri değerlerini korumak yerine, Avrupa kültürünün kadim kaynaklarını yeniden diriltmeyi, eski Avrupalı değerlerle zihinleri ve kalpleri tutuşturmayı amaçlarlar. Batının medenileştirici, rasyonalleştirici ve faydacı zihniyetine karşı topyekûn her cephede bir *kulturkampf* başlatmışlardır.

Jünger, Weimar dönemi oluşan kültürel ve politik atmosfere karşı yazılarıyla muhafazakâr devrimci yazının en yetenekli, yaratıcı figürlerinin başında gelmektedir. *Bir İçsel Tecrübe Olarak Savaş* (1922) denemesinde, *Çelik Fırtınalarında* (1920) kitabında savaşı yüce bir deneyim olarak göklere yükseltmektedir. Yirmi beş yaşında yayınladığı bu kitabıyla Jünger’e “Yirminci yüzyılın Homeros”u denmesi boşuna değildir. Savaş bütün yıkıcılığına rağmen, “kalbin terbiyesi için mukayese edilemez” bir güç olarak gören, “tarihte daha önce hiç kimsenin savaşmadığı kadar savaşan” ve ideallerin parıltısı söndüğünde bile “sadakatten vazgeçmeyen” askerin varoluş zemini şeklinde değerlendirmiştir.²⁹ Askerî hayat kahramanın hayatıdır ve burjuva hayatının tam karşısında yer alır. Askerî hayat tarzı, varlığın temel korunumunu sağlamaktan başka bir amacı olmadığından, her şeyi bireyin ihtiyacı, güvenliği ve lüksü için kuran burjuva hayat tarzının karşısında konumlandırılır.³⁰ Atalet, anlamsızlık ve melankoliye gark olmuş modern özne yerine cephe askeri ölüme metafizik bir boyut katarak ve kendini kurban ederek modern çağın yeni trajik kahramanlık figürüdür. Jünger için cephe askeri ruhu, koşulsuzluğun bir ifadesidir. Kahramanın hayat tarzını savaş yaratmaz. Medeniyetin bastırdığı askerî hayat tarzı savaşla birlikte açığa çıkar. Jünger için medenileşme süreci yaratılış ve yıkımın temel ritimlerinde kaybolan geçici bir kıvılcımdan

²⁸ Kiesel, *Ernst Jünger: Die Biographie*, 268.

²⁹ Ahmet Çiğdem, *Mucizenin Etik Uğrağı* (Ankara: Felix Kitap, 2019), 160.

³⁰ Çiğdem, *Mucizenin Etik Uğrağı*, 160.

ibarettir.³¹ Jünger burjuvaca değerler olarak gördüğü pasifizme ve konformizme cepheden saldırır. Heyecansız ve kahramanca olmadığını düşündüğü burjuva yaşamını savaşın getirdiği romantik coşkunun da yardımıyla küçümsemektedir. Çok değil, bir yüzyıl önce-sinde Madame de Staël tarafından pasifizizmle, ataletle, “mümkün değil” anlayışıyla yerilen Alman, bir yüzyıl sonra iki dünya savaşını tetikleyecek bir iştiaqla eylem arzusu içinde yanıp tutuşmuştur.³² “Mümkün değil”den “başka bir dünya mümkündür”e gelen Alman idraki, Jünger’in şu satırlarında ifadesini bulur:

Amfileri, mektep sıralarını, iş tezgâhlarını bırakıp gelmiş, birkaç haftacık talim içinde eriyip büyük, heyecanlı tek bir vücut olmuştuk. Emniyetli bir çağda yetiştiğimiz için hepimiz müstesna olana, büyük tehlikeye karşı bir hasret hissetmekteydik. Derken harp içimizi sarmıştı, bir sarhoşluk gibi. Bir çiçek yağmuru altında yola çıkmıştık, güllerle kandan ibaret bir sarhoşluk havası içinde. Harp bize elbette büyük olanı getirecekti, kuvvetli, şerefli olanı... Gözümüze erkekçe bir iş gibi, çiçek açmış, kanla çiylenmiş çayırarda neşeli bir piyade muharebesi gibi görünüyordu. “Yok dünyada daha güzel bir ölüm...” Ah, yeter ki evde durmak olmasın, izin çıksın, katılalım! “Manga nizamında ileri!”. Kızıışmış muhayyilelerimiz Champagne’in ağır killi toprağında yürürken sükûna erdi.³³

Jünger’e göre kızıışmış Alman muhayyilesi artık imkânsız istemektedir. Jünger’in Almanları artık mevcut dünya düzenini onaylayan sakin ve uysal olmayacaklardır. Kahramanca eylemleriyle mevcut düzeni yıkıp yeni fikirlerle dünyayı biçimlendireceklerdi. “Filozofların ve şairlerin ulusu” olarak görülen Almanlar artık “askerlerin ve politikacıların ulusu” olmayı talep etmişlerdir.³⁴ Jünger’in portresini çizdiği Alman artık zihninde dünyaları kuran bir düşünür değil “maceracı kalp”ti.³⁵ *Macera* maddi düzenin yerinden oynamasıdır. Almanlar dünyanın maddi ve manevi düzenini yerinden oynatmak amacıyla pozitifizmin sınırlarını aşarak maceracı bir ruh haline bürünmüşlerdir. Maceracı kalp için tek çıkış yolu kahramanca hayallerdi. Bu türden kalpler modern çağın

31 Neaman, *A Dubious Past*, 296.

32 Madame de Staël, *Almanya Üzerine*, çev. Hasan Aydın Karahasan (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017), 22.

33 Ernst Jünger, *Çelik Fırtınalarında*, çev. Tevfik Turan (İstanbul: Jaguar Kitap, 2019), 9.

34 Wolfe Lepenies, *The Seduction of Culture in German History* (New Jersey: Princeton University Press, 2006), 104.

35 Ernst Jünger, *The Adventurous Heart: Figures and Capriccios*, çev. Thomas Frieese (New York: Telos Press Publishing, 2012).

uzmanlaşmış varoluşu içinde maceranın özlemini çekiyorlardı. Macera tutkusuyla tehlikelere yönelme, zamanla Alman tutumunun belirleyici bir özelliğine dönüşmüştür. Tutkulu bir eylem arzusu ve yaşamın yoğunluğuna duyulan iştihak, Alman milliyetçi-muhafazakâr orta sınıflarını derinden etkilemiştir. Bu dönemde Alman toplumu, yalnızca düşünen ve hayal kuran bir halk olmayı reddetmiş; bunun yerine, dünya sahnesinde sabırsızlıkla büyük eylemlerde bulunma arzusunu beslemiştir. Elias, bu ruh hâlini münferit bir tepki olarak değil, genel bir Alman *ethosuna* doğru evrilmiş bir eğilim olarak değerlendirmiştir: “Görünüşe göre, insanlar ancak sıra dışı anlarda kendilerini aşmakta ve özverili davranışlar sergilemektedir. Bu nedenle, heyecan verici ve olağanüstü anlara yönelik gizli ya da açık özlem, Alman geleneğine için hâle gelmiştir.”³⁶

Bu bağlamda, burjuvazinin güvenliğe dayalı çağının yerini, tehlikeye susamış kahramanın maceracı serüveni almıştır. Tehlikeli olan yaşam alanına daha fazla girmeye başlamıştır. Jünger bu konuda şöyle demektedir:

Geride bıraktığımız burjuva çağında güvenlik kavramına ne kadar önemli bir rol atfedildiğini hatırladığımızda bu durum daha da netleşir. Burjuvanın kendisi güvenliği yüce bir değer olarak kabul eden ve yaşam biçimini buna göre belirleyen kişi olarak tanımlanabilir.³⁷

Jünger’e göre tehlike asla ortadan kaldırılamazdır. Çünkü insan kalbi sadece güvenliğe değil, aynı zamanda tehlikeye de ihtiyaç duyar. Tehlike özlemi kendini ancak burjuva egemenliği içinde bir protesto olarak gösterebilir ve romantik bir protesto ortaya çıkar. Burjuva maceracı yüreği tehlikeli olanın hiç var olmadığına ikna etmeyi çalışır. Öte yandan vatandaşın güvenliği gördüğü en yüce güç akıldır. Aklın merkezine ne kadar yakın olursa, tehlikenin gizlendiği karanlık gölgeler o kadar eriyip gider ve ilerlemenin ulaşması gereken ideal durum, tehlikenin kaynaklarının sadece azaltılmakla kalmayıp nihayetinde anlaşılır hale getirileceği aklın dünya hâkimiyetidir. Aklın hâkimiyetinde tehlike gerçeklik olmaktan çıkarılır. Akıl açısından tehlike irrasyoneldir.³⁸ Bu dünyada önemli

36 Norbert Elias, *Almanya Üzerine İncelemeler*, çev. F. G. Gerhold (İstanbul: Alfa Yayınları, 2023), 381.

37 Jünger, *Politische Publizistik*, 620.

38 Jünger, *Politische Publizistik*, 621.

olan tehlikeyi anlamsız olarak görmektir ve tehlikeli olan aklın ay-
nasında hata olarak görüldüğü anda aşılır:

Akıl için amaç tehlikenin ortadan kaldırılması, vatandaş için güvenlik çemberinin oluşturulmasıdır. Akıl bunu da hesaplanamaz olanın hesaplanabilir olana dönüştürerek gerçekleştirir. Yaşam böylece kaderden kopar. İster sanatsal, ister bilimsel ya da siyasi nitelikte olsun, bu zamanın tüm soruları, çatışmanın önlenebilir gerçeğine dayanmaktadır. Buna rağmen tehlikeli bir durum meydana gelirse, savaş ya da suç gibi kalıcı olgularda olduğu gibi, mesele bunun bir hata olduğunu kanıtlayabilmektir. Eğitim ve aydınlanma yoluyla hatalar azaltılabilir, ideal durumda yok edilebilir.³⁹

Yurttaşın tehlikeyle ilişkisi bakımından savaşçı, sanatçı ve suçludan ayrılır. Savaşçının gözünde savaş yüksek düzende gerçekleşen bir süreçtir, şair için trajik çatışma hayatın derin anlamının çok net bir şekilde kavranabildiği bir durumdur ve suçlu için yanan bir şehir ya da kargaşa içindeki şehir kontrolü bir faaliyet alanıdır.⁴⁰ Jünger'e göre "yurttaş" kahraman değildir. Yurttaşlar kahramanlık duygusundan yoksun insanları tanımlar. Görüldüğü gibi, Jünger, kendi kuşağının yetişkinler dünyasının sıradan ve sıkıcı rutinlerine karşı içsel bir şüphe geliştirdiğini ve büyük tehlikelere duyulan yoğun bir açlıkla hareket ettiğini dile getirmiştir. Tehlike arzusu esasen kahramanlık özlemine işaret etmektedir; zira kahramanlık, ancak risk ve tehdit koşullarında somut bir biçimde tezahür edebilmektedir. Sivil yaşamda sigorta kurumlarının üstlendiği risk, savaş zamanlarında kahraman figürü tarafından üstlenilmektedir. Bireyi kuşatan kurumsal yapıların ve mekanizmaların çökmesiyle birlikte, kahramanın tarih sahnesine çıkması ve kolektif bütünün yükünü üstlenmesi beklenmektedir. Kültürel kötümserliğin etkisinde yoğrulmuş kuşaklar, dönemin materyalist eğilimlerine karşı güçlü bir tepki geliştirmiş ve otantik benliğe yönelik derin bir özlem taşımıştır. Otantik benliği yeniden inşa edebilmek amacıyla bir kaçıştan ziyade muhafazakâr bir mücadeleye yönelmişlerdir. Askerin risk içeren varoluşunu, burjuva dünyasının konforlu, barışçıl ve güvenli yaşam tarzına karşı üstün bir konumda tahayyül ederek "medeni" figürü militer bir çerçevede yeniden tanımlamaya çalışmışlardır. "Burjuva yaşamı" ve "kent hayatı" gibi kavramlar, organik doğanın karşısında yapaylık, yüzeysellik ve otantiklikten yoksunlukla nitelendirilmiştir. Askerin risk taşıyan varoluşunu

39 Jünger, *Politische Publizistik*, 622.

40 Jünger, *Politische Publizistik*, 621.

burjuva dünyası olarak görülen sivil yaşamın konforlu, barışçıl ve güvenli yaşamı karşısında üstün olduğu iddia ederek *civic* (medenî) figürü militerleştirmeye yöneldiler.⁴¹ “Burjuva dünyası” ve “kent hayatı” organik doğanın karşısında tamamen yapaylık, satılık, otantisiteden yoksunluk olarak değerlendirilmiştir. “Asker”, “İşçi”, “Anark”, “İsyankâr” gibi figürler aslında *Nietzsche*ci bir köle durumuna düşmektense ölmeyi göze olan figürlerdir ve hepsi “tehlikeyi dost belleyen” konfigürasyonlardır. Weber’in sorumluluk etiği çerçevesinde şekillenen kahraman figürü, ağırbaşlılık ve dayanıklılık erdemlerini ustalıklı taşıyan bir virtüöz olarak betimlenirken; Jünger’in kahramanları, hayatın yegâne anlam kaynağına dönüşen sürekli savaş halinin soğukkanlı tutkunları olarak ortaya çıkmaktadır. *Heidegger*ci anlamda kahramanlık ise, bireyin ölümüne yönelen varoluşunu idrak etmesi ve bu ölüm bilinciyle yüzleşerek onu aşması anlamına gelmektedir. Bu yaklaşıma göre kahramanlığa ulaşmanın yolu, ölümü yenme kapasitesinden geçmektedir ve Alman halkı, Birinci Dünya Savaşı’yla birlikte bu yolu başarıyla kat etmiş olarak görülmektedir. Jünger’in ortaya koyduğu “isyankâr” (*Waldgänger*) figürü, doğrudan “millî park” gibi düzenlenmiş ve sınırları belirlenmiş alanlara değil, daha ilkel ve gizemli olan “orman” yönelir. Bu yönelim yalnızca alışılmış yolların dışına çıkmak (örneğin “otoban” yerine “patika”) anlamına gelmemekte; aynı zamanda memlekete, köklere, mitolojik mirasa, kutsal olana ve kökensele güce geri dönüşü simgelemektedir.

Bu bağlamda, Jünger’in tahayyül ettiği kahramanlık ruhu, parlamenter mücadele biçimlerine mesafeli bir tutum sergilemektedir. Tartışma, müzakere ve pazarlık gibi parlamenter yöntemler; bu dönemde, kolektif heyecana ve bel bağlanan efsanelere yönelik bir ihanet olarak değerlendirilmektedir. Kahramanlık ve tarihsel yön verme kapasitesi, büyük efsanelerden ve yüksek düzeyde coşkulu yoğunluktan kaynaklanmakta; bu tür motivasyonlar, akılcı çıkarımların ya da pragmatik hesapların ürünü olarak değil, yaşamsal içgüdülerin ve varoluşsal derinliğin bir tezahürü olarak kavranmaktadır. Bu doğrultuda, profesyonel politikaya ve parlamenter pratiğe yöneltilen eleştiriler, bu yapıların büyük kolektif coşkuyu söy-

41 Frank Schauwecker, asker ve milliyetçi yazar, sivil hayattan askerliğe geçişi, önemsiz, karışık, amaçsız ve belirsiz bir varoluştan, her hareketin kesin, net ve amaca yönelik olduğu basitleştirilmiş ve disipline edilmiş bir hayata radikal bir geçiş olarak tanımlıyor. Bkz. Roger Woods, *Conservative Revolution in the Weimar Republic* (Londra: Palgrave Macmillan, 1994), 20. Ona göre savaş burjuva sivil toplumundaki farklılıkların ortadan kalktığı bir olaydı.

lemsel manevralarla ve entrikalarla bastırıldığı yönündedir. Örneğin Carl Schmitt'e göre, insan yaşamının taşıdığı değer akıl temelinde belirlenmemektedir. Kahramanlık ruhu, anonim kitlelerin irrasyonel yaşam enerjisinden doğmakta; her rasyonalist yorum yaşamın sezgiselliğini tahrif etmektedir. Efsane ütopya değildir. Tarihin hareket ettiricisi rasyonel programlar değil efsaneler ve mitlerdir. Jünger'e göre hayat hiçbir zaman, kendisini efsanenin standartlarıyla ölçmeye çalıştığı zamanıkinden daha yıkılmaz, hayata daha layık değildir.⁴² Efsane kuramı parlamenter siyasetin etkisini yitirmesinin ifadesidir. Efsane asil bir heyecan, güçlü bir inançtır, efsanenin gerçek olması gerekmez. Efsaneler toplulukların büyük enerjilerinin belirtileridir. Tarih ve savaş bilimsel stratejilerin ürünü değildi, kahramanca maceraların birikimiydi.⁴³ Müzakereye duyulan inanç on dokuzuncu yüzyıla damgasını vurmuştu. Anti-parlamenter Sezarizm'in yükselişiyle birlikte müzakere çağının sonunun geldiğine inanıldı. Yasama, yani *deliberare*, yani müzakere çağı kapanıyor; yürütmenin, yani *agere*, yani eylemde bulunmanın çağı başlıyordu. Programların yerine hareketlerin, teorinin yerine doğrudan eylemin, fikirlerin yerine efsanelerin geçişi bu koşullar altında gerçekleşmiştir. Ona göre kahraman yasalara tabi olmak yerine yasaların kurucularıydı. Parlamenter demokrasilerde yöneten ama hüküm sürmeyen yöneticiler kahraman figürüne uygun değillerdi. Çünkü kahraman kurumsal yapıların ve yasaların içine gömülü birey figüründen farklıydı; onun özerkliği ve hareket gücü yasalarla ve anayasalarla sınırlandırılmazdı. Schmitt'in Benjamin ile girdiği egemenlik polemliği de esasen kahramanlık fikriyle bağlantılıdır. Benjamin mitik düşünceden tarihsel düşünceye geçişle birlikte artık "egemen" in kendisine atfedilen "birlik", "bölünmezlik" ve "bütünlük" imgelerini taşıyamaz hale geldiğini ve egemen ölüm ve tarihsel parçalanma karşısında melankolik bir tavra büründüğünü belirtmişti. Modern çağda mutlak egemen imkânsızdı, egemen artık melankolik bir figürdü. Kahraman figürü de merkezî olmaktan uzaklaşmıştır. Mutlak egemen olmadığı gibi artık kahraman da imkânsızdır. Kahramanlık-sonrası dönem aynı zamanda egemenlik-sonrası bir dönemdir. Benjamin'e göre sağlam ve kırılabilirliği azaltılmış bir iktidar düzlemi bulunmamaktadır. Buna karşı Schmitt ise politik-teolojik bir dönüşüme işaret ederek (devletin kendi bünyesinde kutsallığı yeniden üretmesi) devleti mutlak bir

⁴² Jünger, *Politische Publizistik*, 614.

⁴³ Carl Schmitt, *Parlamenter Demokrasinin Krizi*, çev. A. Emre Zeybekoğlu (Ankara: Dost Kitabevi, 2010), 102-105.

güç bir egemen olarak tasarlamıştır. Onun düşüncesinde karar alma edimi egemenin varoluşunun göstergesine dönüşür.⁴⁴ Egemen ve kahraman modern çağın tarihsel ve kırılan zamanında bütünyle imkânsızlaşmış figürler değildirler.

KAHRAMANCA BİR EYLEM OLARAK SAVAŞ

“Biz yurttas değiliz. Biz savaşların ve iç savaşların oğullarıyız.”

Ernst Jünger⁴⁵

Modern çağda savaşlar ve krizler tarihsel süreci harekete geçirdiği için kahramanlık güçlerini uyandırırılar. Barış ve güvenlik dönemleri uyuşukluğa neden olur, savaş zamanlarının ise kahramanları doğurur. Savaş, sivil hayatın kahramanca olmayan varoluşundan kurtuluştur. Bu itibarla savaş modernite kahramanlı engelleyen kurumsal sınırları gevşetir, kısmen ortadan kaldırır. Jünger, savaşı Dionysoscu bir esrime, coşkunkluk, millî vecd hali olarak sunar.⁴⁶ Bu, Almanya’nın korkak, kararsız, intikamını sürekli erteleyen, düşünmekten başka bir şey elinden gelmeyen, melankolik Hamlet olmadığının güçlü bir olumsuzlamasıdır. Felsefeden, şiirden, melankoliden, romantik içe çekilişten hızla uzaklaşarak bilenmiş Alman yüreği alanlara, savaş meydanlarına fırlamak istemektedir. Ferdinand Freiligrath’ın “sadece bir karar”, “taze, cesur bir eylem için cesur bir ruh” diyerek Almanya’nın *Hamletleşme* trajedisine karşı çıkışı Jünger’in satırlarında yankılanıyordu.⁴⁷ Almanya doğduğu

44 Kardeş, “Tarihsel Zamanda Karar Alamamanın Trajikliği,” 128.

45 Jünger, *Politische Publizistik*, 507.

46 Staël’e göre de ateşli, coşkun üslubun, düşüncenin kendisini daima en keskin, dionysoscu haliyle ortaya koymasının arkasında Fransa’daki gibi “cemiyet” yaşamından Almanların mahrum olmasına bağlamaktadır. “Fransa’da fikir inceliği, muaşeret icapları, gülünç olma korkusu bazı bakımdan intibalarındaki ateşliliği çoğu zaman azaltır. Sözlerine, hareketlerine dikkat etme alışkanlığı yüzünden, ruh duygularının en gerçek tarafını açıkça geliştiren o coşkun hareketler sosyete, ister istemez kaybedilir. Fakat Alman trajedilerinden ün kazanmış olanlarını okurken, sosyete bağ ve münasebetlerinin kesin şekline riayet dolayısıyla insanın kendi içinde söndürdüğü veya zaptettiği duyguları açıklayan kelimelere, ifadelere, fikirlere çok rastlanır. Bu ifadeler insanı harekete geçirir, coşturur ve bir an bütün calı saygılarından, bütün emredilmiş şekillerden sıyrılacağını ve uzun bir baskıdan sonra ilk rastlayacağı dostun bizzat karakteri, bizzat kendisi olacağına insanı inandırır. Bkz. Madame de Staël, *Edebiyata Dair*, çev. Safiye Hatay, Vahdi Hatay (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997), 250-251.

47 Ferdinand Freiligrath, *Hamlet*. https://hor.de/gedichte/ferdinand_freiligrath/hamlet.htm (erş. tar. 13 Ağustos 2025).

kader için savaşıyor, kaderini üstlenmeye, kararlı mücadeleye, politik intikama çağırılıyordu. Mücadele yaşayanların yasasıydı. Eylem ve hareket tutkusu en yoğun, en edebi ifadelerini Jünger'in yazılarında ifadesini bulmuştur. Bu ruh, düşüncenin, aklın, zekânın karşısında bir ruhtur. Alman sahnesi trajediden Homeros'un epiğine doğru hızla yol aldı. "Wittenberg'de çok uzun süre kaldı, konferans salonunda veya tavernalarda kaldı" (Freiligrath) sözleriyle yüzyıl öncesi Alman orta sınıfı ve Alman entelektüeli tarihsel görevini yerine getirmek için amfileri, mektep sıralarını terk etmiştir. Jünger bu satırlarla Alman pasifizme açıktan meydan okuyarak eylem talebini en güçlü bir şekilde dile getirmiştir. Jünger'in yaptığı sağcılar için 11. Tez talebinden başka bir şey değildir. Almanlar bu çağrılarla saf düşünceden (Alman İdealizmi) saf eyleme (savaş'a) sıçramışlardır. Jünger'e göre "Alman olmak savaşta olmak" demektir. Savaş can sıkıntısından bir kurtuluş, kahramanlığa davet, dekadansın panzehri, çürümeye karşı yeniden bir çiçeklenme olarak düşünülmüştür. Jünger için Kant'ın "ebedi barış"ı insanlığı durma noktasına getirmiştir. Bu kuşak savaş babaları olarak görmüşlerdir. Bir bakıma savaş onları meydana getirmiştir. Savaş cephe kuşağının bedenini çekiçler, yontar ve sertleştirir. Savaş kültürel yenilenmenin habercisidir:

Savaş bizim babamızdır; bizi savaş siperlerinin kızgın ateşinde yeni bir ulus olarak doğurmuştur. Yargılarımız da kahramanca yargılar olmalıdır, dünyayı kendi kıstaslarıyla ölçmek isteyen tüccarların değil, savaşçıların yargıları olmalıdır. Biz yararlı olanı, pratik olanı ya da hoş olanı değil, gerekli olanı-kaderin istediğini- istiyoruz.⁴⁸

Savaşın bir yıkım ya da felaket olmadığı savaşın bir yenilenme olduğu düşüncesi on dokuzuncu yüzyılın romantik düşünürlerinden kalan bir fikirdir. Savaş, ona göre, yirminci yüzyılın, kendi oluşumlarına vurduğu mühürdü. Savaş her bir Alman'ı siper-bedene dönüştürmüştür. Barbarlığın bu yeniden doğuşu, sivil yaşam tarafından bastırılan ilkel tutkuları serbest bırakır. Jünger için savaş, güvenlik ihtiyacına saplanmış, sıkılmış ve bunalmış bir orta sınıfın "savaşma iradesine" getirilen kısıtlamalardan kurtuluşudur. Albert Sorel gibi, o da eylemi aklın kısıtlamalarından özgürleşme olarak yorumlamaktadır.⁴⁹ Onlara göre savaş arınma, kurtuluş ve muazzam bir umut kaynağıydı. Savaş ruh ve madde, ben ve dün-

⁴⁸ Jünger, *Politische Publizistik*, 185.

⁴⁹ Herf, *Reactionary Modernism*, 73.

ya, idealizm ve materyalizm arasındaki ayrımların ortadan kalktığı bir olaydı. Savaş burjuva bireyin uzun zamandır arzuladığı bütünlüğe doğru bir hareketti. Savaş yalnızca bir “yıkım” süreci değil, aynı zamanda eril bir “yaratım” biçimiydi. Savaş büyüleyici bir gösteriydi. Hümanizmin biktıran barışçıl dünyanın çökmüş olmasından memnundular. Almanlar nihayet bir *Volk* (halk, millet) olarak birleşmişti. Zafer hayata ancak anlam verebilirdi. Almanlar doğru, sahici, mert kahramanlar diyarı olarak Batının bayağılık batağına karşı mücadele ediyordu. O büyük *Kultur* cihadıydı ki *Volk*, *Reich* ve *Geist* gibi bütün kadim kavramlara şimdi yeni bir anlam veriyordu.⁵⁰ Bu romantik coşku siyaset sahnesinde realizm-den çok ütopyacı devrimciliğe daha yakın duruyordu. Rasyonalist muhafazakârların yerini hızla romantik coşkularla yürekleri dolmuş muhafazakâr devrimciler alacaktı. Bu kuşak, savaş ve devrim tecrübelerinden muhafazakârlık için çıkarılması gereken sonuçları hızlıca karara bağlamışlardır. Önceki yüzyıldan kalma apolitik kültürel aristokrat konumda olanları bile savaş deneyimi hızla dönüştürmüştür. Militarist-muhafazakâr uzlaşma, geniş bir cephe oluşturmaya başlamıştı.

Jünger, “savaş sonrasının Almanya’sındaki” pasifist duygulara şiddetle karşı çıkmış ve gerçek anlamda kendini gerçekleştirmenin yolu olarak eylemin, kararın, varoluşsal bağlılığın ve şiddetin içsel değerlerini savunmuştur. Karar için savaş gerekli görülmüştür. Savaş bir kurtuluş, bir sarhoşluk, “sadece eros ile kıyaslanabilecek” muazzam bir enerji boşalımı olarak sunmuştur.⁵¹ Ona göre savaşın “deneyimi”, siyasi programlar ve ideolojiler üzerine entelektüel pazarlıklardan daha öncelikliydi. Denemelerinde ölüm ve tehlikelerle dolu savaş zamanı komünite kültü ile Weimar’ın yavan, sivil sıkıcılığını yan yana koyuyordu. Savaşla birlikte 19. yüzyılın emniyetli çağı sona ermiştir. Böylece “şiddetin en uzun yüzyılı” (John Keane), “aşırılıklar çağı” (Eric Hobsbawm) başlamıştır. Stefan Zweig *Dünün Dünyası* (1942) başlıklı otobiyografik metninde içinde doğup büyüdüğü dünyayı şu sözlerle tarif eder:

İçinde doğup büyüdüğüm Birinci Dünya Savaşı’ndan önceki dönem için uygun bir ifade bulmaya çalışırsam, sanırım şöyle dersem en doğru olanı söylemiş olurum: Bu dönem güvenlik bakımından altın çağıdı (...) Savaşı, düzene başkaldırmayı ve ayaklanmayı kimse aklına getirmezdi. Aklın ve düzenin hâkim olduğu böyle bir dönemde kökten değişim-

⁵⁰ Gay, *Weimar Kültürü*, 30.

⁵¹ Herf, *Reactionary Modernism*, 76.

ler ve zorbalıklar kesinlikle mümkün görünmüyordu. İşte bu güvenlik duygusu milyonların sahip olduğu en değerli hazine ve ortak yaşam ülküsüydü.⁵²

Zweig, her şeyin yerli yerinde olduğu, her şeyin bir standardının bir ölçüsünün olduğu güven ve huzur dolu yüzyılda yetişmiş olanların, insanlığın teknik bakımdan ilerleyişini hızlı bir ahlaki yükselişin takip edeceğini yönündeki iyimserliklerinin de normal değerlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Benzer biçimde tarihçi Eric Hobsbawm da ondokuzuncu yüzyılda kurulmuş Batı uygarlığının çöküşünü felaket çağının başlangıcı olarak tanımlamaktadır. Çöken uygarlığı Hobsbawm şöyle ifade etmektedir:

Bu uygarlık, ekonomisinde kapitalist; yasal ve anayasal yapısında liberal; karakteristik özellikler taşıyan hegemonik sınıfının imgesi bakımından burjuva; bilim, bilgi ve eğitimdeki gelişme, maddi ve manevi ilerleme bakımından gurur verici; bilim, sanat, siyaset ve endüstride yaşanan devrimlerin doğum yeri, ekonomisi dünyanın büyük kısmına nüfus eden, askerleri dünyanın büyük kısmını fetheden ve boyun eğdiren, nüfusu üçüncü bir insan soyu oluşturacak kadar artan, başlıca devletleri bir dünya siyasal sistemi oluşturan Avrupa merkezçiliğine derinden inanmış idi.⁵³

Eski yüzyılın ilerlemenin sevincine sahne olmuş iken şimdi düşünen, üreten beyinler huzursuz bir ruh haline bürünüyorlardı. Hobsbawm'a göre neredeyse kesintisiz bir maddi, entelektüel ve moral ilerleme, yani uygarlaşmış yaşam koşullarında iyileşme dönemi olarak görülen ve fiilen de öyle olan "uzun ondokuzuncu yüzyıl"ın aksine, 1914'ten beri, o sırada gelişmiş ülkelerde ve orta sınıf çevrelerde normal kabul edilen ve daha geri bölgeler ile nüfusun daha az aydınlanmış tabakalarına da yayılacağına güvenle inanılan standartlardan dikkat çekici bir geriye dönüş olmuştur.⁵⁴ Jünger bu dönüşümü şu şekilde ifade eder:

Huzur, güvenlik ve rahatlığıyla burjuva çağı kalpleri yormuştu ve şimdi başka değerler, cesaret, erkekçe ahlak ve tüm kişinin fedakârlığını talep eden kahramanca bir çağın gelişi hissediliyordu. İnsan ofisleri, konferans salonlarını, fabrikaları, düzenli ve sessiz ama aynı zamanda monoton bir yaşam vaat eden o dünyayı nasıl da memnuniyetle geri-

52 Stefan Zweig, *Dünün Dünyası: Bir Avrupalının Anıları*, çev. Kasım Eğit, Yedigâr Eğit, 13. Bs. (İstanbul: Can Yayınları, 2019.), 19-20.

53 Eric Hobsbawm, *Kısa 20. Yüzyıl, 1914-1991 Aşırıliklar Çağı*, çev. Yavuz Alogan (İstanbul: Sarmal Yayınevi), 19.

54 Hobsbawm, *Kısa 20. Yüzyıl*, 26.

de bırakmıştı; parası ve küçük çıkarlarıyla bakkal birdenbire ne kadar önemsizleşmişti. İnsan kendini birden bire bütüne bağlı hissediyor ve daha büyük bir tatmin vaat eden bir görev hissediyordu (...) Büyük şehirlerin bağrında kendini her zaman karmaşık bir makinenin dişlisi gibi hissetmiş olan insan, kendini korkunç ve basit bir eylemine, kırdı, rüzgârda, havada ve tehlikede erkekçe bir varoluşuna çağrıldığını gördü.⁵⁵

Yıkım arzusu ve kıyamet hazırlığı ile birleşen bu savaş hırsının nedenleri alıntılarda ifade edilmektedir: güvenlik ve kuralların dünyasından bıkkınlık, normallikten sıkılma, macera, coşku ve yenilenme arzusu.⁵⁶ Liberal iyimserliğin hüküm sürdüğü huzur ve güvenli çağı böylece sona ermekteydi. “Ne bir fırtına ne sert bir esinti onların sıcak ve rahat yuvalarına bir kere olsun girebilmişti” dediği dünya artık “çelik fırtınalara” gark olmuştu.⁵⁷ Heinrich Heine’nin sözünü ettiği “Alman gök gürültüsü” kehaneti gerçek olacak, bütün Avrupa’nın liberal-hümanist iklimini darmadağın edecekti. Jünger açıktan emniyet çağının bitimini yeni bir çağın başlangıcını, iş adamının dünyasının sonunu kahramanın çağının başlangıcını ilan ediyordu. İş adamının karşısına ilkin Asker figürünü dikecekti. Almanlar yeni yüzyılda artık bilmeye değil savaşmaya cesaret edeceklerdi. Yirminci yüzyılın “Almanya’nın yüzyılı” olmasını talep ediyorlardı. Kiesel’e göre Almanya Birinci Dünya Savaşı tüm tutkuların merkezinde yer alıyordu.⁵⁸ Jünger, pasifizme cepheden karşı çıktı. Ona göre pasifizm yaşamak için gerekli ilksel kuralları inkâr ederek varolabileceğini sananların felsefesidir. Kültürü yaratan cesaretin esas somutlaştığı yer savaştır.⁵⁹ Jünger, savaşın sunduğu saf deneyimi hiçbir kültürel ürünle karşılaştırmaz. Savaşın sunduğu yoldaşlık deneyimi, burjuva kitle dünyasının gerçek reddidir. Ortaklığın ve birliğin en yoğun ifadesi savaştaki yoldaşlıkta deneyimlenir. Çünkü savaşmak bir güç meselesi değil, bir adanma vesilesidir.⁶⁰ Jünger savaşta sergilenen barbarlığı yüceltecek savaşı estetikleştirir. *Çelik Fırtınalarında* Jünger sıradan insanı değil de ölümle uzlaşmış kahramanı anlatır. Korku, tereddüt, zayıflık anlarına dair hikâyelere rastlamaz. Elias bu anlatı çerçevesinin Wilhelm dönemi ilkeleriyle uzlaşma içindedir: zayıflıklar gizlenme-

55 Jünger, *Politische Publizistik*, 89.

56 Kiesel, *Ernst Jünger: Die Biographie*, 78.

57 Zweig, *Dünnün Dünyası: Bir Avrupalının Anıları*, 24.

58 Kiesel, *Ernst Jünger: Die Biographie*, 10.

59 Çiğdem, *Mucizenin Etik Uğrağı*, 160-161.

60 Çiğdem, *Mucizenin Etik Uğrağı*, 161.

ri gerekir. İkinci İmparatorluk döneminin temel düşünce biçimi, daha doğrusu milliyetçi-muhafazakâr orta sınıf ideolojisi hakkında Elias şunları belirtmiştir:

“Güçlü irade” dönemin başka bir anahtar kelimesidir. Zayıf olmak ya da zayıflık göstermek kötü bir şeydir. Alman milliyetçi-muhafazakâr orta sınıf elitleri şöyle düşündüler: Almanya bir zamanlar zayıftı, fakat artık güçlü; bizler de hem askeri hem de ekonomik açıdan güçlü olmak, daha güçlü olmak için her şeyi yapmalıyız (...) Güçlü iradenin hüküm sürdüğü yerde “yürek” ve “atik davranışlar” gerek: burada “olur olmaz duygusallığa” yer yoktur. Ahlak mevzusuna da şüpheyile yaklaşılr. Buna yönelik itirazlar “nutuk atmak” olarak görülür, ahlaki ilkelere işaret edenlere “ukala dümbeleği” denirdi. Gücsüz devletten güçlü devlete dönüşüme paralel olarak, hümanist, ahlaki ve uygar ilkelerin yerini karşıt ilkeler aldı.⁶¹

Tüm değerlerin ve kavramların ötesinde yaşam iradesi, mücadele etme iradesiyle, güç iradesiyle yakından bağlantılıdır. Savaşçı ruh iynin ve kötünün ötesindedir. Savaşçı ve maceracı yürekler rahiplerin, âlimlerin, filozofların yaşadığı hakikatler dünyasında değil, gerçek-somut dünyada yaşamıştır. Bu nedenle kızıymış bir muhayyileyle “mektepleri” terk etmişlerdir. Milliyetçi-muhafazakâr entelektüeller bu dönemde kendi kendine yeten, kendine güvenen bir yaşam felsefesini savundular. Almanlar açısından sorun güçlü irade sorunuydu ve asla zayıflık gösterilmemeliydi. Bu güçlü irade arzusu Versay’dan sonra çok daha radikal bir görünüm alacaktı. Jünger kitabında üst-insanı, kahramanı anlatarak aslında sıradan Alman üzerindeki modernliğin, medeniyetin pasifleştirici etkilerini silmek istiyordu. Çünkü fiziksel şiddet kullanımı sanayileşmiş, medenileşmiş toplumlarda çok daha zordu. O nedenle sıradan bireyin içindeki engellerin kahramanlık anlatısıyla kaldırılması gerekmektedir. Bu ihtiyaçtan kaynaklı savaş yanlısı edebiyat doğdu. *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* (1929) adlı meşhur savaş karşıtı edebiyatın karşısında konumlanarak dehşetin onaylanmasını talep ediyordu. Savaş yanlısı edebiyat savaşa hazır olma duygusunun canlı tutulmasına yardımcı olduğu için ideolojik bir silah olarak kullanıldı. Elias’a göre *Çelik Fırtınalarında* aslında 1890’larda doğmuş, orta sınıftan genç bir subayın yüceltilmesidir. Daha üst rütbedeki soylu subaylar aristokratik gelenekten kaynaklı ulusal duygulara yabancıydılar:

61 Elias, *Almanya Üzerine İncelemeler*, 247-248.

Birinciler (genç subaylar) çoğu kez Wilhelm dönemi orta sınıfın ahlak karşıtı, anti hümanist, uygarlık karşıtı geleneğine dayanıyordu. Yani savaşı savaşı soyluların mantığıyla, basitçe bir toplumsal olgu, halkların, özellikle askerlerin kaderi olarak görmüyor; daha çok şiddete ve acımasızlığa bir yücelik ve anlam da yükleyerek, var olması gereken, arzu edilmeye değer, erkekçe davranışın ideali olarak değerlendiriyorlardı. Jünger bu bağlamda kusursuz bir örnekti.⁶²

Jünger’e göre savaş bir “fırtına”dır. Savaş tropik bir kasırga gibi insan varoluşuna damga vurmaktadır. Onun için savaş düşüncenin içgüdüye yenildiği bir olaydı. Zayıflar savaşta cinayet, beyhudelik ve yıkım görmelerine karşın güçlüler tehlike, coşku, içsel bir deneyimin unsurları olan cesaret, kahramanlık, özveri görüyorlardı. Jünger için önemli olan ne için savaştığımız değil nasıl savaştığımızıdır. Bu “sanat için sanat” anlayışın savaşın kendisine uygulanmasıydı. Jünger için “topyekûn seferberliği” bir zevk kaynağı haline getiren tam da bu faydacı hesapçılıktan ayrılan “amaçsızlığıydı”. Jünger’in kültür politikası topyekûn seferberliğin önündeki engellerin kaldırılmasına dayanıyordu. Savaşın geçici amacı zaferdi, nihai amacı ise sürekli seferberlikti. Modern savaşlar ona göre topyekûn seferberliğe dayalı savaşlardı; modern ordular hanedanlık orduları ya da yurttaş orduları olmaktan çıkmıştır. Savaşta önemli olan artık devletin askerî bir devlet olup olmaması değil, topyekûn seferberlik yeteneğine sahip olup olmamasıdır. Modern savaşlar Asker ile İşçi’nin topyekûn seferberliğini talep ediyordu. Askerin hayatı ile işçinin hayatı, savaş ve emek gücü birleştirildiğinde topyekûn seferberlik mümkün hale gelir ve Almanlar seferber edebileceği güçleri tam seferber edemediği için yenilmiştir. Çünkü modern savaş dışlıları işçinin varlığını da kaplayan muazzam bir emek çabasına dönüşür. Dördüncü sınıf emekçilerin sınıfıydı. On dokuzuncu yüzyılın başında kralların ordularının yerini yurttaşların ordularının alması gibi, yurttaşların ordularının yerini emekçilerinin orduları almıştır. Savaşın sözde amaçları hala burjuva dünyasına ait olarak kalmıştır. Dolayısıyla Almanya’nın savaşı kaybetmesi, bu ülkenin dördüncü gücün güçlü enerjisini gerekli ölçüde harekete geçirmeyi başaramamasından kaynaklanmıştır.⁶³

Bu devrimci dönemde “karar”ın kendisi kendi başına bir sistemdir. Kararlar zorlayıcı fikirler temelinde alınmaz, fikir ancak ona bağlılıkla zorlayıcı bir şey haline gelir. Weimar koşulları altın-

62 Elias, *Almanya Üzerine İncelemeler*, 254.

63 Jünger, *Politische Publizistik*, 67-68.

da gelişen muhafazakâr devrimci aktivizmle “programlara dayalı siyaset”in yerini “harekete dayalı siyaset” anlayışı aldı. Plan ve program yerini karizmatik lider beklentisine bırakacaktı.⁶⁴ Weimar’daki sağcı entelektüeller, ekonominin toplum üzerindeki tahakkümünü nasıl sona erdireceklerini bildiklerinde ısrar ediyorlardı. Jünger’in savaş ve irade dili emeği materyalist bir bağlamdan çıkarıyordu. İşçinin sahip olduğu tek bağ ekonomik bağ değildi. “İşçi” ekonomik bir kategori olmaktan çıkarılarak kahramana dönüştürülmeliydi. Jünger’e göre savaş insana sadece maddenin gücünü değil, maddenin arkasında yatan kudreti de hissettiren içsel bir deneyimdir. İçsel bir deneyim olarak savaş materyalist bir çağın altında yatan derin metafizik gücü açığa çıkarıyordu. Maddi gücün küçümsenmesi olmasa da savaş içsel gücün fiziksel güçten daha büyük bir güç olduğunu ifade ediyordu. Materyalist bir çağda insan maddi güçten daha büyük bir güç sahibi olduğunun farkına varır.⁶⁵ Ona göre yeni kahramanın prototipi cephe savaşçısı figürüydü. Cephe savaşçısı modernitenin kırılmalarının üstesinden gelmiş insanlığın en otantik biçimiydi. Cephe savaşçısı iradenin kararlı radikalliğinden başka bir şey değildi. Jünger kendilerinin savaşta önce bu içsel derinlikten yoksun olduklarını belirtmiştir. Ona göre savaş içsel gücün dışsal güçten daha üstün bir güç olduğunu onlara kanıtlamıştır. İçsel güçten, içgüdüsel kesinlikten yoksun bir topluluğun dışsal gücü ne kadar kuvvetli olursa olsun sonuç doğurmayacaktır. Savaş gerçek ruhani deneyimin bütün bir çağın umutsuz çöküşünün alevlenen farkındalığını uyandırmıştır. Hatta ona göre materyalistler bile bunun farkına varmıştır.⁶⁶ Jünger’e göre savaş kaybedilmiş olabilir ancak içsel deneyim olarak savaş kazanılmıştır. “Bu savaşçıların dışsal bir başarı elde edememiş olmalarının ne önemi var?” diye sorduktan sonra şöyle cevap vermiştir: “Kahramanlık yargısı bakkalın yargısı değildir, başarıya değil büyük tutu-

64 Bu dönemde milliyetçi-muhafazakâr grupların önünde belli belli iktidar stratejileri mevcuttu. Weimar koşulları altında muhafazakâr devrimci hareketlerin önünde iki radikal olasılık vardır. Ya İtalya’da olduğu gibi hareket kendiliğinden ortaya çıkar, çılgı gibi yayılır, ilkel ve güçlü duygular ve irade gücüyle ilerlerler ve ancak iktidarı ele geçirdikten sonra içerik, sistem ve temel inançlarla ilgili sorularla yüzleşirler. Ya da hareket, kendiliğinden oluşmasına güvenmez. Kökenlere ya da yalnızca ilkel ve güçlü duygulara dayanmaz, ancak küçük bir kurucu grubun uzun bir süre boyunca tüm çabalarını entelektüel bir sisteme dönüştürmek için harcayabilecekleri bir doktrin üzerine inşa edilir. Rus Bolşevizm’inde de böyle olmuştur. Ve böyle bir hareket iktidara geldiğinde, en ince ayrıntısına kadar işlenmiş bir programa zaten sahiptir. Bkz. Woods, *The Conservative Revolution in the Weimar Republic*, 97.

65 Jünger, *Politische Publizistik*, 97.

66 Jünger, *Politische Publizistik*, 106.

ma bakar.”⁶⁷ Son büyük çabalarımız artık başarıya ulaşmamış olsa bile, bu çabalarımızda yine de maddenin bir kez daha ruhun ege-
men değil ikincil aracı olduğu ortaya konulmuştur. Jünger’e göre
dışsal deneyim her zaman içsel bir deneyimi garanti etmez. Ona
göre asıl önemli olan dışsal olaylarla kurulan ruhani bağlantı ve
halkların, bireylerin kaderinde kendini gösteren daha yüksek, ki-
şisel olmayan bir güç duygusudur.⁶⁸ Savaş, Jünger için günlük ihti-
yaçların sorunlarıyla gölgelenmemiş büyük kaderdi. Jünger, savaş
sırasında edinilen manevi deneyimden, içsel devrimden hakiki bir
devrim çıkarmak istemiştir.

Savaşma olasılığını diri tutan militarist edebiyatın iki amacı bu-
lunmaktaydı. Dış politika açısından bu amaç yeni bir savaş ara-
cılığıyla Almanya’nın büyük güç olarak hâkimiyetinin sağlanma-
sıdır. İç siyaset açısından ise militarist kültürün sadece orduda
değil, her alanda yeniden inşa edilmesi idi. Savaş karşıtı edebiyat
ile savaş yanlısı edebiyat Weimar döneminde büyük bir mücade-
lenin içindeydi. Milliyetçi-muhafazakâr orta sınıf seçkinlere kar-
şı çıkan liberal orta sınıflar, Weimar döneminde İmparatorluğun
sahnedeki çekilmesine sevinmekte, Almanya’nın savaştan da
varlığını koruyabileceğini düşünmekte, parlamenter bir cumhuri-
yetin kurulmasına sevinmekteydiler. Milliyetçi-muhafazakâr orta
sınıfların ise hedefi şuydu: “(içte) çok partili sistemi sona erdirmek,
imparatorlukta olduğu gibi hiyerarşik ve biçimsel anlamda net bir
ast-üst ilişkisini yeniden tesis etmek; (dışta) savaşla ya da savaşı-
sız, Almanya’yı büyük güç konumuna yeniden kavuşturmak.”⁶⁹

Onun trajik bir tarih ve yaşam vurgusu devrimci maceraları-
nın hem kasvetli hem aydınlık arka planını oluşturdu. Jünger,
Spengler’den de beslenerek savaşı, tekniği ve topyekûn seferberli-
ği yüceltecek, aydınlanmacı bir özgürlük ülküsü yerine, özgürlüğü
Alman bir sorumlulukta, Alman bir düzende arayacak, akılcılığı,
burjuva güvenlik arzusunun eleştirecek, savaşma ve ölme sanatını
göklere çıkartacak bir sosyal felsefe geliştirir.⁷⁰ Jünger savaşı burju-
va toplumunun soğuk ilişkileri karşısında sözlerden, konuşmadan
daha derin bir yoldaşlığın figürünü verdi: “yoldaşlar sosyalizmi”,
“asker milliyetçiliği”. Savaş zamanı ortaya çıkan birliktelik ruhu ge-

67 Jünger, *Politische Publizistik*, 100.

68 Jünger, *Politische Publizistik*, 101.

69 Elias, *Almanya Üzerine İncelemeler*, 255-256.

70 Pierre Bourdieu, *Heidegger’in Politik Ontolojisi*, çev. Aslı Sümer (İstanbul: Monokl Yayınları, 2018), 48.

leneksel topluluklara damgasını vuran “zımni anlaşılmaya” dönüş olarak yüceltilir. Soğuk ilişkilerin hâkim olduğu burjuva toplumunun yabancılaşmasına, toplumsal parçalanmasına karşı panzehir olarak görür. Demokratik eşitlenmenin tehlikelerine işaret ederek organik topluluğun erdemlerine dikkat çeker. “Asker” ve “İşçi” gibi kahraman figürleri Jünger’in burjuva toplumsal yaşamının güvenlik, barış ve kapitalist ilişkileri karşısında derinden duyduğu “zımni uyulaşım” arayışına tekabül eder. Jünger cephe deneyimin kelimelerden daha derin bir bağ kurduğuna, bu deneyimlerin toplumu organik birliktelik temelinden yeniden kurulabileceğine inanıyordu. Zımni anlayışın insanların dilden daha önce birleştirdiğini düşünüyordu. “Zımni anlayışı” Ferdinand Tönnies, organik komünal varoluşun alametifarikalarından biri olarak görüyor, dilin kendisinin şekillendiği “derin duygular” ve “hâkim düşünceler”in kaynağı olduğunu belirtiyordu. Bu dönemin muhafazakârları bir tür “örtüklüğün cazibesine” kapılmışlardı. Bu düşünür ve yazarlar, apaçıklığın, konuşulmayan anlaşmanın, zımni bilginin, doğal kabullerin değerini kutlamışlardır.

Almanya’da yeni bir devrim fikri, 1918’de gerçekleşen Cumhuriyetçi devrime karşıt olarak kuruldu, dahası bu süreçte radikalleşti, devrimcileşti. Demokratlar, sosyalistler, Yahudiler, ütopyacılar, liberaller Cumhuriyet’te yeni bir yaşam vaadini görüyorlarken, muhafazakârlar Cumhuriyeti bir aşağılama olarak algıladılar. Jünger’e göre gerçek devrim henüz gerçekleşmemiştir. Devrim onun için askeri yaşam çerçevesinin yıkılması anlamına geliyordu. 1918 Kasım devrimi sözde bir devrimdi ve sözde devrim ruha zarar veremezdi:

Kaybettiğimiz en yüce şey biçimler değil, içsel güçtür ve umudumuz onun yenilgisine odaklanmalıdır. Sözde devrim yalnızca biçimleri yok edebilirdi, ruhu yok edemezdi, çünkü özünde devrim değil, bir çöküşün dışı vuran işaretiydi. Bizim için en önemli şey devlet biçiminde bir değil, kaostan yeni, dünyayı büyüten standartlar yaratan bir ruh devrimidir.”⁷¹

Kasım Devrimi yeni fikirlerin parlaması değildi, ölmekte olan bir bedeni ele geçiren bir çürümeyi temsil ediyordu. Bu süreçte Almanya siyasi, ekonomik, sosyal ve etik olarak yozlaşmıştır.⁷² Jünger sözde devrim olarak gördüğü Kasım Devrimi’ne karşı yeni bir dev-

⁷¹ Jünger, *Politische Publizistik*, 114.

⁷² Kiesel, *Ernst Jünger: Die Biographie*, 267.

rime işaret ediyordu. Jünger, 1923'te, gerçek muhafazakârlığı ete kemiğe büründürecek devrimin haberini veriyordu:

Gerçek devrim henüz gerçekleşmedi, amansızca bize doğru geliyor. Bu bir tepki değil, tüm özellikleri ve ifadeleriyle gerçek bir devrimdir. Fikri planı şimdiye kadar bilinmeyen bir keskinlikle bilenmiş völkisch (millîlik), bayrağı gamalı haçtır, ifade biçimi iradenin tek bir noktada yoğunlaşması-diktatörlük! Sözün yerine eylemi, mürekkebin yerine kanı, cümlelerin yerine kurbanı, kalemin yerine kılıcı koyacaktır.⁷³

Demokrasinin özünde “Alman olmayan, Almanlığa aykırı” bir politik biçim olduğu düşünülüyor ve parlamenter geleneğin de özünde bir İngiliz geleneği olduğu ileri sürülüyordu.⁷⁴ Parlamenter devlet biçimi kahramanlık siyasetine uygun bir politik biçim olmaktan uzaktı. Bürokratik ve partisel-siyasal güçlerin hükmündeki bir parlamento, araçsal aklın “demirden kafesine” hapsolmüştü. Ancak *Sezarci* bir siyasetçi, karizmatik bir lider bu düzeneğe yön verebilirdi.⁷⁵ Parlamento Almanya'nın kaderini taşımaktan, dünya-tarihsel eylemlerini gerçekleştirmekten, içsel zorunluluklar ve gerekliliklere hizmet etmekten uzak aciz bir politik biçim olarak düşünülmüştür. Weimar döneminde tipik Alman liberal Batının politik kurumlara üstün gelecek bir Reich özlemidir. Reich Almanlar için “gurur”, “güç”, “görmek” ifade eden gizemli bir kelimeydi. Cumhuriyet'i küçümsediler. Cumhuriyet ve parlamenterizm Batılılaşmanın getirdiği yabancılaşmasının biçimleriydi. Muhafazakâr devrimcilerin geçmişe bakışları nostaljik olmadığı gibi gelecek konusunda da ümitsiz değildiler. Organik, dinsel, cemaatçi bir düzene varmayı hedefliyorlardı. Anti-modernist, romantik ve irrasyonalist düşünür Jünger örneğinde teknolojinin bile bu amaçlar için kullanılabileceği düşünülüyordu. Almanya'nın hem güçlü hem de ruhuna sadık kalması için *Zivilisation*'un, yani yıkıcı ve yabancı olanın önemli bir parçası olan teknolojinin Alman *Kultur*'unun bir parçası olarak eklemlemeyi düşündüler.⁷⁶ Jünger “barış”, “rahatlık”, “güvenlik” gibi liberal değerlere duyduğu nefret modern savaş deneyimini yüceltmesine neden oluyordu. Muhafazakâr devrimci düşünürler Alman kültür krizini çözmek için yeni üst anlatılar yoluyla moderniteyi yeniden temellendirebileceklerini düşündüler.

⁷³ Jünger, *Politische Publizistik*, 36.

⁷⁴ Kiesel, *Ernst Jünger: Die Biographie*, 95.

⁷⁵ Matthew G. Specter, *Habermas: Entelektüel Bir Biyografi*, çev. İsmail İlgar (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012), 34.

⁷⁶ Ahmet Çiğdem, “Muhafazakârlık Üzerine,” *Toplum ve Bilim*, sy. 74 (1997): 44.

Savaş dünyada hüküm süren yozlaşmayı, kafa karışıklığını, bey-hudelik duygusunu ortadan kaldırarak yeni bir anlam verecektir. Muhafazakâr devrimciler, Jünger'in düşüncesindeki "vatan sevgisine dayalı millîlik", "yoldaşlığa dayalı sosyallik", "cesarete dayalı militanlık", "disipline dayalı otorite" ilkeleriyle yeni bir düzen çağrılarını yapıyordu. Devlet biçimindeki devrimden önce ruhun bir devrimi olmalıydı bu. İçsel uyanmadan sonra elbette liberal devlet milliyetçi-muhafazakâr bir devlete dönüştürülecekti. Jünger yine de yeni bir düzenin üç temeline işaret ediyordu; i) ortaya çıkacak düzenin birliğini garanti edecek yeni bir ilke ya da yeni bir yasallık; ii) bu ilkeyi hayata geçirecek yeni bir insan ve iii) yaratılacak yeni ve üstün biçimler. Kısacası Jünger, eylem ile ödevi, içsel dürtü ile organizasyonu, cesaret ile kolektivitelyi birleştirerek toplumsal zorlukların üstesinden gelmenin kahramanca yollarını aramış; bireyi kişilikle, yurttaş kahramanlık fikriyle aşmaya çabalamıştır.

SONUÇ YERİNE: POST-LİBERAL DÖNEMDE KAHRAMANLIK

Almanya İkinci Dünya Savaşı'nın akabinde post-faşist dönemde liberal demokrasinin kurumsal yapısıyla yeniden bir uzlaşma arayışı içine girmiştir. Bu dönemde Almanlar artık kahramanlık siyasetinden bıkmışlardı. Sıradan bir Alman artık kahraman olmak istemiyor, aksine kahramanlar sıradanlaşmak istiyorlardı. Kittsteiner'in "Modernitenin Aşamaları" (2003) makalesinde anlattığı kahramanlık modernitesini terk etmişler ve kahramansızlaştırıcı moderniteye geçiş yapmışlardır.⁷⁷ Kahramanlık ethosunu ve kararlılık pathosunu geride bırakarak çok daha yumuşak ve mutedil bir çizgiye evrilmişlerdi. Post-faşist dönemde liberal Almanya'yı yeniden kurmaya yöneldiler. Hans Magnus Enzensberger post-faşist dönemin genel durumunu anlatmak açısından Jünger'in *Çelik Fırtınalarında*'sının metalik sertliği yerine "püre" metaforunu seçer. Katı ilkeler terk edilmiş, fedakârlık için çağrılar ortadan kalkmıştır. Jünger gibi çelikten romantizmi savunan entelektüellerin yerini Enzensberger gibi pragmatizmi ve tutarsızlığı savunan entelektüeller almıştır. Jünger bu yıllarda "Anark" ve "İsyankâr" gibi direnişçi tiplere yatırım yaparken (benzer şekilde Schmitt de "Partizan"a odaklanmışken), Enzensberger, yurttaşlara

77 Heinz Dieter Kittsteiner, "Die Stufen der Moderne," *Wir werden gelebt. Formprobleme der Moderne* (Hamburg: Philo Fine Arts, 2006), 25-57.

“tutarsızlığın zevklerini”, “normallığı”, “sıradanlığı” ve “oportünizmi” tavsiye ediyordu.⁷⁸ Ona göre hiçbir şeyi yarım yamalak yapamayan ve yapmak istemeyen uzlaşmaz kahramanlar dünyayı uçurumun eşiğine getirmiştir. Hayatımızı kararsızlığa, tereddüde ve ilkesiz eylemlere borçluyuzdur.⁷⁹ Artık hayatta kalmak için tek şans hiç de kahramanca olmayan bir idare etme pratiğinden ibarettir. Enzensberger’le birlikte vurgu normallikten bıkkınlıktan normalliğin savunusuna dönüşmüştür. Bu dönemde kahramanlık karşıtı eğilimlerin yanı sıra kahramanın demokratikleştirilmesi ve hümanistleştirilmesi çabaları da söz konusu olmuştur. Ancak yine de Kittsteiner’in altını çizdiği üzere kahramanca modernitenin sonu post-kahramanca bir dönemin başlangıcıyla eş anlamlı değildi.⁸⁰ Bu açıdan kahramansızlaşmanın kalıcı olmayacağı tartışmaya açık bir konudur ve modernitenin başlangıcından beri tartışılmaktadır. 1980 sonrasında büyük anlatıların, tarihin, kahramanlığın sonu aynı dönemde ilan edilmişti. Ancak geline nokta post-liberal bir dönemin yeni bir kahramanlık dönemini açıp açmadığı tartışılmayı hak eden bir konudur. Dünyanın yeni Sezarları olarak “popülist liderlerin” kahramanlık siyasetinin dönüşü olarak yorumlanıp yorumlanmayacağı daha derinlikli tartışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Popülist liderlerin post-kahramanlık düzenini istikrarsızlaştırdıklarının varsayıldığı günümüzü yorumlamak açısından 1920’lerin dünyasının entelektüel ve politik tartışmalarına daha özenli ve dikkatli olarak yeniden bakmak gerekmektedir. Böyle bir iklimde Jünger rönesansının yaşanmasına da şaşırılmamalıdır. 1980’lerden itibaren ve komünizmin çöküşünden sonra Ernst Jünger, Carl Schmitt ve Martin Heidegger gibi Weimar döneminin entelektüel sağına dönük ilgiler artmıştır. Bu entelektüeller, liberalizme karşı muhafazakâr isyanın tekrar tekrar beslenmediği kaynaklardır. Burjuva gerçekçiliği ile kahramanca gerçekçilik dünyanın yeni koşullarında yeni biçimler altında bir kez daha karşı karşıya gelebilir, ancak yine de kapitalizmin kahramansızlaştırıcı dinamikleri (demokratik katılım, hukuk düzeni, erkeklik krizi, kitle toplumu, tüketim toplumu, makineleşme, piyasalaşma vs.) her daim akılda tutulmalıdır.

78 Hans Magnus Enzensberger, *Political Crumbs*, çev. Martin Chalmers (Londra, New York: Verso, 1990), 6-7.

79 Enzensberger, *Political Crumbs*, 7.

80 Bröckling, “Heroism and Modernity,” 139.

KAYNAKÇA

- Aksakal, Hasan. *Huzursuz Modernite: Avrupa Entelektüel Tarihi Üzerine Makaleler*. İstanbul: Beyoğlu Kitabevi, 2023.
- Bourdieu, Pierre. *Heidegger'in Politik Ontolojisi*. Çev. Aslı Sümer. İstanbul: Monokl Yayınları, 2018.
- Breuer, Stefan. *Anatomie der Konservativen Revolution*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1993.
- Bröckling, Ulrich. "Heroism and Modernity." *helden.heroes. héros. E-Journal zu Kulturen des Heroischen*. Special Issue 5 (2019): 127-142.
- Carlyle, Thomas. *Kahramanlar*. Çev. Reşat Nuri Gültekin. İstanbul: Semih Lütfi Kitapevi, 1943.
- Çiğdem, Ahmet. "Muhafazakârlık Üzerine." *Toplum ve Bilim*. Sy. 74 (1997): 32-50.
- Çiğdem, Ahmet. *Mucizenin Etik Uğrağı*. Ankara: Felix Kitap, 2019.
- Elias, Norbert. *Almanya Üzerine İncelemeler*. Çev. F. G. Gerhold. İstanbul: Alfa Yayınları, 2023.
- Enzensberger, Hans Magnus. *Political Crumbs*. Çev. Martin Chalmers. Londra, New York: Verso. 1990.
- Herf, Jeffrey. *Reactionary Modernism: Technology, Culture and Politics in Weimar and the Third Reich*. Londra: Cambridge University Press, 1984.
- Gasset, Ortega y. *Quijote Üzerine Düşünceler*. Çev. Mehmet Sait Şener. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Gay, Peter. *Weimar Kültürü*. Çev. Eren Buğlalılar. İstanbul: İletişim Yayınları, 2023.
- Hobsbawm, Eric. *Kısa 20. Yüzyıl, 1914-1991 Aşırılıklar Çağı*. Çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Jünger, Ernst. *The Adventurous Heart: Figures and Capriccios*. Çev. Thomas Frieese. New York: Telos Press Publishing, 2012.
- Jünger, Ernst. *Çelik Fırtınalarında*. Çev. Tevfik Turan. İstanbul: Jaguar Kitap, 2019.
- Jünger, Ernst. *Politische Publizistik 1919 bis 1933*. Stuttgart: Klett-Cotta, 2013.
- Kardeş, M. Ertan. "Tarihsel Zamanda Karar Alamamanın Trajikliği: Benjamin ve Schmitt Bağlamında Bir Okuma." *Kampflatz Dergisi* sy. 5 (Şubat 2014).
- Kaube, Jürgen. *Max Weber*. Çev. Öndercan Muti. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

- Kiesel, Helmuth. *Ernst Jünger: Die Biographie*. Münih: Siedler, 2007.
- Kittsteiner, Heinz Dieter. “Die Stufen der Moderne.” *Wir werden gelebt. Formprobleme der Moderne*. Hamburg: Philo Fine Arts, 2006.
- Lepenies, Wolfe. *The Seduction of Culture in German History*. New Jersey: Princeton University Press, 2006.
- Neaman, Elliot Y. *A Dubious Past: Ernst Jünger and the Politics of Literature*. Londra: University of California Press, 2019.
- Safa, Peyami. *Nasyonalizm, Sosyalizm, Mistisizm*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2003.
- Schmitt, Carl. *Parlamentar Demokrasinin Krizi*. Çev. A. Emre Zeybekoğlu. Ankara: Dost Kitabevi, 2010.
- Sombart, Werner. *Traders and Heroes: Patriotic Reflections*. Çev. Alexander Jacob. Londra: Arktos, 2021.
- Specter, Matthew G. *Habermas: Entelektüel Bir Biyografi*. Çev. İsmail Ilgar. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.
- Staël, Madame de. *Almanya Üzerine*. Çev. Hasan Aydın Karahasan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
- Staël, Madame de. *Edebiyata Dair*. Çev. Safiye Hatay, Vahdi Hatay. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997.
- Weber, Max. *Sosyoloji Yazıları*. Çev. Taha Parla. İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.
- Woods, Roger. *The Conservatie Revolution in the Weimar Republic*. Londra: Palgrave Macmillan, 1994.
- Zweig, Stefan. *Dünün Dünyası: Bir Avrupalının Anıları*. Çev. Kasım Eğit, Yadiğâr Eğit. 13. Bs. İstanbul: Can Yayınları, 2019.

Online Kaynaklar:

- Ferdinand Freiligrath, *Hamlet*. https://hor.de/gedichte/ferdinand_freiligrath/hamlet.htm (erş. Tar. 13 Ağustos 2025).

REBELLION AGAINST CONFORMISM: ERNST JÜNGER'S HEROIC REALISM

Abstract

Modern societies are generally considered post-heroic societies. It has been thought that in modern conditions, where the market, the state, institutions, mechanisms, and individualism have developed and become established, there is no place for heroes in the classical sense. However, political and intellectual movements that challenge the modern order and aim to transcend it continue their search for heroism. This article will focus on the "heroic realism" of Ernst Jünger, a significant literary figure, thinker, and essayist who explored the possibilities of heroism in the modern era. Jünger attempts to embody the spirit of heroism in figures such as the "Soldier," the "Worker," the "Anarchist," and the "Rebel." According to him, World War I was a world-historical event that gave birth to heroic personalities. For Jünger, war is the father of all things. Just as the French Revolution was an important event in human history in terms of the new ideas and values it brought, the new human being it created, and the new social world it established, World War I is an event of that same depth and scope. The "Great War," positioned against the French Revolution, replaced civilization and progress with culture and development; mechanism and machine with organism and spirit; freedom and equality with discipline and hierarchy; security and peace with adventure and war; and the individual and the merchant with character and the hero as humanity's new ideas and values. This article will attempt to interpret Jünger's political writings and literary texts through the lens of the "heroic realism" approach.

Keywords: Post-heroism, Heroism, Heroic Modernity, Revolution, War.

